

Quick scan dyslexie in po en vo

Onderzoek in opdracht van het ministerie van OCW

datum 7 september 2016
auteur(s) Boukje Cuelenaere

versie 5.0

© CentERdata, Tilburg, 2016

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of op enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Inhoudsopgave

1	Inleiding.....	2
1.1	Opzet quick scan dyslexie.....	2
1.2	Leeswijzer.....	2
2	Primair onderwijs.....	3
2.1	Respons.....	3
2.2	Dyslexieverklaringen.....	3
2.3	Andere deskundigenverklaringen.....	5
3	Voortgezet onderwijs.....	7
3.1	Respons.....	7
3.2	Dyslexieverklaringen.....	7
3.3	Andere deskundigenverklaringen.....	11

1 Inleiding

1.1 Opzet quick scan dyslexie

In de maanden juni en juli 2016 is in opdracht van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen een korte vragenlijst onder alle scholen voor primair onderwijs (po) en voortgezet onderwijs (vo) uitgezet. De vragenlijst bevatte een korte inventarisatie van het aantal leerlingen met een dyslexieverklaring en het aantal leerlingen met andere deskundigenverklaringen. Naast het aantal leerlingen dat dit betrof is gevraagd naar de faciliteiten die deze leerlingen geboden worden en naar het aantal leerlingen dat hier gebruik van maakt.

De uitnodiging voor het invullen van de vragenlijst is naar de bij het ministerie bekende e-mailadres van de contactpersoon van de scholen verstuurd. In de e-mail was een link naar de vragenlijst opgenomen met een unieke inlogcode. De vragenlijst is op vestigingsniveau uitgestuurd. Toch merkten sommige scholen op dat zij meer vestigingen hadden dan er vragenlijsten verstuurd waren. Waar dit gesignaleerd werd en waar het mogelijk was zijn ook vragenlijsten naar de ontbrekende vestigingen verstuurd.

De vragenlijst is kort voor het begin van de zomervakantie verstuurd. Het ministerie had ruim meer dan 50 procent respons verwacht, maar dit is niet gerealiseerd. Naar alle waarschijnlijkheid is de verzending van de vragenlijst rond het begin van de zomervakantie hier mede debet aan.

1.2 Leeswijzer

De vragenlijst voor het primair en het voortgezet onderwijs was waar mogelijk identiek. Vanwege de verschillende aantallen en de verschillende implicaties van antwoorden op weliswaar deels dezelfde vragen, is ervoor gekozen de resultaten per schoolsoort te rapporteren. Hoofdstuk 2 bevat de resultaten van de quick scan in het po en hoofdstuk 3 bevat de resultaten voor het vo. Hoewel de scholen op vestigingsniveau zijn aangeschreven, gebruiken we in de rapportage voor de leesbaarheid het woord 'scholen'.

2 Primair onderwijs

2.1 Respons

Voor de quick scan in het primair onderwijs zijn alle 6.257 scholen aangeschreven. Daarvan hebben 1.360 scholen de vragenlijst volledig ingevuld. Dit is een respons van 21,7%. Het moment van aanschrijven lag kort voor of net in de zomervakantie van 2016. Hierdoor is de respons op de vragenlijst niet optimaal. Er zijn geen indicaties voor een selectieve respons.

De respons is berekend op het aantal afgeronde vragenlijsten. Een aantal scholen heeft de vragenlijst slechts gedeeltelijk ingevuld. Per vraag geven we het aantal scholen weer dat die vraag heeft beantwoord. Dat kunnen er meer zijn dan de 1.360 scholen die de vragenlijst hebben afgerond.

2.2 Dyslexieverklaringen

Dyslexieverklaringen

Een centrale vraag voor deze quick scan is hoeveel leerlingen met een dyslexieverklaring een school heeft. Een kleine 3 procent van de scholen in het primair onderwijs (po) heeft geen leerlingen met een dyslexieverklaring. Ruim 58 procent van de scholen heeft tussen de 1 en 10 leerlingen met een dyslexieverklaring op school (tabel 2.1). Het percentage leerlingen met dyslexie ligt bij 65 procent van de scholen tussen de 0 en de 5 procent. Bijna 30 procent van de scholen heeft tussen de 5 en de 10 procent leerlingen met een dyslexieverklaring (tabel 2.2).

Tabel 2.1 Aantal leerlingen met dyslexie (N=1433)

Aantal leerlingen met dyslexie	Aantal scholen	% scholen
0	41	2,9%
1 – 9	837	58,4%
10 – 19	359	25,1%
20 – 49	101	7,0%
50 en meer*	95	6,6%

Tabel 2.2 Percentage leerlingen met dyslexie (N=1245*)

% leerlingen met dyslexieverklaring	Aantal scholen	% scholen
0%	41	3,3%
0,01 – 4%	808	64,9%
5 – 9%	369	29,6%
10% en meer	27	2,2%

*109 cases uitgesloten wegens foutief invullen

Het overgrote deel van de scholen, 79 procent, toetst de geldigheid van de dyslexieverklaring. Daarbij wordt op verschillende aspecten gelet zoals tabel 2.3 laat zien.

Tabel 2.3 Waar wordt op gelet bij beoordeling geldigheid dyslexieverklaring (meerdere antwoorden mogelijk) (N=1142)

Aspect	% scholen
Onderliggend onderzoek door psycholoog/orthopedagoog inclusief handtekening en briefpapier van een dyslexie-instituut	81,8%
Registratie van de psycholoog/orthopedagoog (BIG,NVO,NIP)	45,9%
Psycholoog/orthopedagoog is aangesloten bij een van de kwaliteitsinstituten dyslexie	61,3%
Anders, namelijk...	8,8%

De scholen bieden verschillende faciliteiten voor leerlingen met een dyslexieverklaring. Bijna alle scholen (87%) bieden extra tijd voor opdrachten en toetsen. Daarnaast biedt ruim de helft van de scholen hulp van andere leerlingen of docenten, ICT-hulpmiddelen, aangepaste lay-out van teksten of toetsing via de computer (tabel 2.4).

Tabel 2.4 Faciliterende maatregelen voor leerlingen met een dyslexieverklaring (meerdere antwoorden mogelijk) (N=1428)

Faciliterende maatregel	% scholen
Hulp van andere leerlingen of docenten (bijvoorbeeld door teksten voor te laten lezen)	54,1%
ICT-hulpmiddelen	63,0%
Extra tijd geven voor opdrachten en toetsen	86,9%
Lay-out van teksten aanpassen (meer witruimte tussen opdrachten bijvoorbeeld of groter lettertype)	51,9%
Toetsing via de computer	51,8%
In kleinere gedeeltes toetsen	47,3%
Naast schriftelijke toetsen ook mondelinge toetsen afnemen	32,8%
Anders, namelijk	13,3%
Geen	1,5%

Faciliteiten bij eindtoetsen

Op nagenoeg alle basisscholen (98,8%) is in het schooljaar 2015-2016 een centrale eindtoets afgenomen. Tabel 2.5 laat zien dat op 19 procent van de scholen geen kinderen met een dyslexieverklaring de eindtoets deden. Op 43 procent van de scholen lag het percentage leerlingen met een dyslexieverklaring dat een eindtoets deed tussen de 1 en de 10 procent. Hogere percentages leerlingen met een dyslexieverklaring bij de eindtoets kwamen bij 39 procent van de scholen voor.

Tabel 2.5 Percentage leerlingen met dyslexieverklaring van alle leerlingen die eindtoets deden (N=1395)

% leerlingen met dyslexieverklaring van alle leerlingen die eindtoets deden	Aantal scholen	% scholen
0%	264	18,9%
1 – 4%	160	11,5%
5 – 9%	423	30,3%
10 – 19%	421	30,2%
20% en meer	127	9,1%

Gevraagd naar het effect van de verschillende maatregelen voor leerlingen met een dyslexieverklaring schrijven de scholen het meeste effect toe aan auditieve ondersteuning, gevolgd door een verlenging van de toetstijd (tabel 2.6). Wat betreft het oordeel over de geschiktheid van officieel toegestane maatregelen voor leerlingen met een dyslexieverklaring bij het maken van de eindtoets, is het ook de auditieve ondersteuning die door de scholen het meest geschikt wordt gevonden. De verlenging van de toetstijd wordt door bijna evenveel scholen een uitermate geschikte maatregel gevonden (tabel 2.7).

Tabel 2.6 Ingeschat effect van maatregel voor leerlingen met dyslexieverklaring die daar gebruik van maken (N=1402)

maatregel	1 helemaal geen effect	2	3	4	5 veel effect	n.v.t.
Verlenging van de toetstijd	0,8%	4,1%	18,8%	36,7%	28,8%	10,8%
Vergroting van de opgave	3,6%	12,5%	27,7%	24,6%	9,8%	21,8%
Auditieve ondersteuning	0,2%	1,6%	9,1%	30,5%	44,9%	13,7%
ICT-ondersteuning	0,3%	2,5%	15,9%	28,9%	24,3%	28,1%

Tabel 2.7 Oordeel over geschiktheid van officieel toegestane maatregelen voor leerlingen met dyslexieverklaring bij het maken van de eindtoets (N=1369)

maatregel	1 (helemaal niet geschikt)	2	3	4	5 uitermate geschikt
Verlenging van de toetstijd	0,4%	2,6%	13,0%	35,1%	49,0%
Vergroting van de opgave	3,3%	11,2%	30,4%	32,6%	22,4%
Auditieve ondersteuning	0,4%	1,5%	7,2%	32,4%	58,5%
ICT-ondersteuning	0,6%	2,1%	17,7%	35,9%	43,7%

2.3 Andere deskundigenverklaringen

Naast leerlingen met een dyslexieverklaring zijn er op 13 procent van de scholen ook leerlingen met andersoortige deskundigenverklaringen (tabel 2.8). Op 87 procent van de scholen gaat het dan om 1, 2 of 3 leerlingen. Deze verklaringen hebben betrekking op verschillende beperkingen, zoals dyscalculie, psychische beperkingen en concentratieproblemen (tabel 2.9).

Tabel 2.8 Leerlingen met een andersoortige deskundigenverklaring die in het afgelopen schooljaar gebruik maakten van de officieel toegestane faciliterende maatregelen tijdens de centrale eindtoets (N=1372)

	% scholen
Ja	12,5%
Nee	82,8%
Onbekend	4,7%

Van de 12,5 procent scholen waar het voorkomt dat leerlingen ook andersoortige deskundigenverklaringen hebben, gaat het bij 87 procent van de scholen om 1, 2 of 3 leerlingen.

Tabel 2.9 Op welke beperkingen hebben deze deskundigenverklaringen betrekking (N=171)

	% scholen
Dyscalculie	30,4%
Concentratieproblemen	25,7%
Psychische beperkingen, divers	25,7%
Anders, namelijk.....	55,5%

3 Voortgezet onderwijs

3.1 Respons

Voor de quick scan in het voortgezet onderwijs zijn alle 642 scholen aangeschreven. Daarvan hebben 254 scholen de vragenlijst volledig ingevuld. Dit is een respons van 39,6 procent. Het moment van aanschrijven lag kort voor of net in de zomervakantie van 2016. Hierdoor is de respons op de vragenlijst niet optimaal. Er zijn geen indicaties voor een selectieve respons.

De respons is berekend op het aantal afgeronde vragenlijsten. Een aantal scholen heeft de vragenlijst slechts gedeeltelijk ingevuld. Per vraag geven we het aantal scholen weer dat die vraag heeft beantwoord. Dat kunnen er meer zijn dan de 254 scholen die de vragenlijst hebben afgerond.

De scholen die de vragenlijst hebben ingevuld variëren in aantal leerlingen van 22 tot 4.393 leerlingen. Op de scholen worden verschillende typen onderwijs verzorgd (tabel 3.1).

Tabel 3.1 Schooltypen (N=303)

Schooltype	% scholen
vmbo bb/kb	34,3%
vmbo gl/tl	61,7%
havo	64,0%
vwo	65,7%
anders, namelijk	25,1%

Bij 'anders, namelijk' gaven scholen aan dat ze een gymnasiumafdeling of een tweetalig vwo hadden, maar ook gaf een groot aantal scholen aan dat ze praktijkonderwijs (pro) verzorgen.

3.2 Dyslexieverklaringen

Bijna alle scholen voor voortgezet onderwijs hebben leerlingen met een dyslexieverklaring. Bij ruim de helft van de scholen gaat het om 100 leerlingen of meer. Een deel van deze scholen zijn de scholen voor praktijkonderwijs (pro) (tabel 3.2). Bij ruim de helft van de scholen ligt het percentage leerlingen met een dyslexieverklaring onder de 10 procent. Bij 49 procent van de scholen is dat juist meer dan 10 procent (tabel 3.3).

Tabel 3.2 Aantal leerlingen met dyslexie (N=276)

Aantal leerlingen met dyslexie	Aantal scholen	% scholen
0	3	1,1%
1 – 19	24	8,7%
20 – 49	36	13,0%
50 – 99	63	22,8%
100 en meer*	150	54,3%

Tabel 3.3 Percentage leerlingen met dyslexie (N=254*)

% leerlingen met dyslexieverklaring	Aantal scholen	% scholen
0%	1	0,4%
1 – 4%	28	11,0%
5 – 9%	102	40,2%
10 – 14%	78	30,7%
15 – 30%	45	17,7%

*14 cases uitgesloten wegens foutief invullen

Het overgrote deel van de scholen, 80 procent, toetst de geldigheid van de dyslexieverklaring. Daarbij wordt op verschillende aspecten gelet zoals tabel 3.4 laat zien. Bijna alle scholen doen daarbij onderzoek naar de psycholoog of orthopedagoog die de verklaring heeft afgegeven.

Tabel 3.4 Waar wordt op gelet bij beoordeling geldigheid dyslexieverklaring (meerdere antwoorden mogelijk) (N=229)

Aspect	% scholen
Onderliggend onderzoek door psycholoog/orthopedagoog inclusief handtekening en briefpapier van een dyslexie-instituut	90,4%
Registratie van de psycholoog/orthopedagoog (BIG,NVO,NIP)	47,6%
Psycholoog/orthopedagoog is aangesloten bij een van de kwaliteitsinstituten dyslexie	20,3%
Anders, namelijk...	8,3%

Alle scholen bieden ondersteunende maatregelen voor leerlingen met een dyslexieverklaring. Daarbij geven bijna alle scholen extra tijd voor het maken van toetsen en opdrachten, gevolgd door ruim drie kwart van de scholen die de mogelijkheid van toetsing via de computer biedt (tabel 3.5).

Tabel 3.5 Faciliterende maatregelen voor leerlingen met een dyslexieverklaring (meerdere antwoorden mogelijk) (N=260)

Faciliterende maatregel	% scholen
Hulp van andere leerlingen of docenten (bijvoorbeeld door teksten voor te laten lezen)	22,7%
ICT-hulpmiddelen	85,4%
Extra tijd geven voor opdrachten en toetsen	98,8%
Lay-out van teksten aanpassen (meer witruimte tussen opdrachten bijvoorbeeld of groter lettertype)	41,9%
Toetsing via de computer	76,2%
In kleinere gedeeltes toetsen	47,3%
Naast schriftelijke toetsen ook mondelinge toetsen afnemen	49,6%
Vrijstelling van bepaalde taken of vakken	40,8%
Gebruik spellingchecker toestaan	51,9%
Anders, namelijk	14,6%

Faciliteiten bij eindexamens

Op 90,7 procent van de scholen voor voortgezet onderwijs zijn in het schooljaar 2015-2016 centrale eindexamens afgenomen. Op het vwo waren veel minder leerlingen met een dyslexieverklaring die eindexamens deden dan op het vmbo. Het percentage leerlingen met

een dyslexieverklaring bij het havo eindexamen lag daar tussen in. Voor vmbo bb/kb gaat het bij 87 procent van de scholen om 10 procent of meer van de leerlingen die eindexamen deden, en bij 40 procent van de scholen zelfs om meer dan 20 procent van de leerlingen. Op het vmbo gl/tl gaat het om 73 procent van de scholen met meer dan 10 procent eindexamenleerlingen met een dyslexieverklaring. Voor het havo en vwo zijn het 55 procent en 25 procent van de scholen waar meer dan 10 procent van de eindexamenleerlingen een dyslexieverklaring heeft (tabellen 3.6 t/m 3.9).

Tabel 3.6 Percentage eindexamenleerlingen vmbo bb/kb met dyslexieverklaring (N= 77)

% leerlingen vmbo bb/kb met dyslexieverklaring van alle leerlingen die centraal eindexamen deden	Aantal scholen	% scholen
0%	5	1,3%
1 – 4%	5	6,7%
5 – 9%	4	5,3%
10 – 19%	33	46,7%
20% en meer	30	40,0%
Gemiddeld percentage 18,9%		

Tabel 3.7 Percentage eindexamenleerlingen vmbo gl/tl met dyslexieverklaring (N= 144)

% leerlingen vmbo gl/tl met dyslexieverklaring van alle leerlingen die centraal eindexamen deden	Aantal scholen	% scholen
0%	5	3,5%
1 – 4%	8	5,6%
5 – 9%	26	18,1%
10 – 19%	83	57,6%
20% en meer	22	15,3%
Gemiddeld percentage 14,4%		

Tabel 3.8 Percentage eindexamenleerlingen havo met dyslexieverklaring (N= 143)

% leerlingen havo met dyslexieverklaring van alle leerlingen die centraal eindexamen deden	Aantal scholen	% scholen
0%	1	0,7%
1 – 4%	19	13,3%
5 – 9%	44	30,8%
10 – 19%	69	48,3%
20% en meer	10	7,0%
Gemiddeld percentage 14,7%		

Tabel 3.9 Percentage eindexamenleerlingen vwo met dyslexieverklaring (N= 144)

% leerlingen vwo met dyslexieverklaring van alle leerlingen die centraal eindexamen deden	Aantal scholen	% scholen
0%	10	6,9%
1 – 4%	45	31,3%
5 – 9%	53	36,8%
10 – 19%	31	21,5%
20% en meer	5	3,5%
Gemiddeld percentage 11,9%		

Het effect van de maatregelen die voor leerlingen met een dyslexieverklaring worden aangeboden wordt over het algemeen als positief beoordeeld. Alleen de maatregel 'vergroten van de opgave' komt weinig voor en weinig scholen verwachten daar een positief effect van. Van verlenging van de examentijd, en van ICT-ondersteuning verwachten ruim 80 procent van de scholen een positief effect (tabel 3.10). Het oordeel over de geschiktheid van officieel toegestane maatregelen voor leerlingen met dyslexieverklaring bij het maken van het eindexamen is vergelijkbaar. De verlenging van de examentijd wordt door 95 procent van de scholen als geschikt of uitermate geschikt beoordeeld (tabel 3.11).

Tabel 3.10 Ingeschat effect van maatregel voor leerlingen met dyslexieverklaring die daar gebruik van maken (N=251)

maatregel	1 helemaal geen effect	2	3	4	5 veel effect	NVT
Verlenging van de examentijd	1,2%	0,8%	11,6%	32,7%	50,6%	3,2%
Vergroting van de opgave	5,6%	9,2%	14,7%	8,4%	3,2%	59,0%
Auditieve ondersteuning	0,8%	2,0%	10,4%	31,5%	40,6%	14,7%
ICT-ondersteuning	2,0%	1,6%	10,4%	37,1%	34,7%	14,3%
Gebruik spellingchecker	1,6%	3,2%	13,9%	24,7%	21,1%	35,5%

Tabel 3.11 Oordeel over geschiktheid van officieel toegestane maatregelen voor leerlingen met dyslexieverklaring bij het maken van het eindexamen (N=251)

maatregel	1 helemaal niet geschikt	2	3	4	5 uitermate geschikt
Verlenging van de examentijd	0,8%	0,4%	3,6%	17,0%	78,1%
Vergroting van de opgave	19,4%	20,6%	32,4%	13,4%	14,2%
Auditieve ondersteuning	1,6%	1,2%	12,1%	27,1%	57,9%
ICT-ondersteuning	1,2%	3,2%	14,2%	32,8%	48,6%
Gebruik spellingchecker	5,3%	6,9%	18,6%	29,6%	39,7%

3.3 Andere deskundigenverklaringen

Op 64 procent van de vo-scholen zijn ook leerlingen met andersoortige deskundigenverklaringen (tabel 3.12). Daarbij gaat het bij 71 procent van de scholen om 10 leerlingen of minder. De verklaringen hebben betrekking op dyscalculie, psychische beperkingen, concentratieproblemen en andere problematiek. De andere beperkingen die hier genoemd worden zijn onder meer beperkingen in het autisme spectrum (ASS), diverse medische problematiek, visuele en auditieve beperkingen (tabel 3.13).

Tabel 3.12 Leerlingen met een andersoortige deskundigenverklaring die in het afgelopen schooljaar gebruik maakten van de officieel toegestane faciliterende maatregelen tijdens het eindexamen (N=264)

	% scholen
Ja	64,0%
Nee	16,7%
Onbekend	19,3%

Tabel 3.13 Op welke beperkingen hebben deze deskundigenverklaringen betrekking (N=167)

	% scholen
Dyscalculie	54,5%
Concentratieproblemen	38,9%
Psychische beperkingen	62,9%
Anders, namelijk.....	53,9%